

HENRY MILLER

Nexus

Traducere din limba engleză
de Antoaneta Ralian

POLIROM
2018

Când am urcat din nou în stradă, mi-am adus aminte că doctorul Zabriskie locuia pe undeva pe aici. Cât ai zice pește, am răsfoit cartea de telefon. Bineînțeles, uite-l, pe Forty-fifth Street vest. Am simțit că mi se ridică moralul. Era omul pe care, cu certitudine, puteam conta. Doar dacă n-o fi ajuns și el falit. Dar era improbabil, acum că își stabilise cabinetul în Manhattan.

Am grăbit pasul. Nu-mi dădeam osteneala să ticluiesc basmul pe care urma să-l îndrug. O să născocesc eu ceva... În trecut, când mă duceam să-mi facă o plombă, el era cel care mă întreba dacă n-am nevoie de ceva lovele. Uneori îi răspundeam că nu, pentru că mi-era rușine de mine însumi să profit de un asemenea om. Dar asta se petrecea prin secolul al optsprezecelea.

În timp ce mă grăbeam să ajung, mi-am amintit de *vechiul* lui cabinet. Era plasat într-o clădire cu trei etaje, din cărămidă roșie, unde locuia o văduvă cu care trăiam eu, Carlotta. În fiecare dimineață, scoteam din pivniță cenușarele și gălețile cu gunoi și le duceam la marginea trotuarului. Asta era unul din motivele pentru care Doc Zabriskie mă simpatiza – faptul că nu mă jenam să-mi murdăresc mâinile. Eram atât de rus, după părerea lui. Ca o pagină din Gorki... Ce mult îi plăcea să discute cu mine despre scriitorii lui ruși și ce entuziasmat a fost când i-am arătat poemul meu în proză despre Jim Londos. Londos, micul Hercule, cum era poreclit. Formidabil, scriam ca un poet – nu-și mai revenea din admirația față de stilul meu – tocmai despre atletul lui favorit, Jim Londos. Îmi aduc aminte că în după-amiaza aceea, când am plecat de la el, mi-a îndesat în mână o bancnotă de zece dolari. A insistat să păstreze manuscrisul poemului – ca să-l arate unui cronicar sportiv pe care-l cunoștea. M-a rugat să-i dau și alte lucruri scrise de mine. Despre Scriabin, am scris ceva? Sau despre Alekin, campionul de șah?

— Mai vino pe la mine, m-a îndemnat. Vino ori de câte ori dinții tăi au nevoie de un retuș.

Și, într-adevăr, mă duceam din când în când la el, nu doar ca să mă piseze cu campioni de șah, atleți și compozitori, ci în speranța că, la plecare, o să se lase cu o hârtie de cinci sau chiar de un dolar.

Acum, când am intrat în noul lui cabinet, încercam să-mi aduc aminte câți ani trecuseră de când nu-l mai văzusem. În sala de așteptare erau doar doi sau trei pacienți. Nu ca pe vremuri, când la ușa lui stăteau în picioare femei cu broboade pe cap și ochii roșii de plâns, cu mâna la falca umflată, altele cu țânci în brațe, toți pacienți calici, umili, călcați în picioare, în stare să zacă acolo ore întregi. Noul cabinet era cu totul altfel. Mobilierul arăta nou-nouț și luxos, confortabil, tablouri pe pereți – bune – și totul silențios, până și freza. Și nici un samovar.

Abia mă așezasem când ușa camerei de tortură s-a deschis ca să lase să iasă un client. Doctorul a venit imediat la mine, mi-a strâns mâna cu căldură și m-a rugat să-l aștept câteva minute. Nimic serios? a întrebat. I-am cerut să nu se întreprună. Doar câteva carii, nimic mai mult, l-am asigurat. M-am așezat din nou și am răsfoit o revistă. Privind ilustrațiile, am decis că pretextul cel mai bun era să-i spun că Mona trebuie să sufere o operație. O tumoare vaginală, sau așa ceva.

Pentru Doc Zabriskie, câteva minute însemnau o oră sau două. Dar nu și de data asta. Totul a decurs lin și eficient. M-am așezat în fotoliul dentar și am deschis larg gura. Nu a descoperit decât o singură carie mică; avea s-o plombeze imediat. În timp ce mă sfredelea cu mașina, mă bombarda cu întrebări: cum stăteau lucrurile? Mai scriam? Aveam copii? De ce n-am mai dat pe la el? Ce mai face cutare-și-cutare? Mai mergeam pe bicicletă? La toate întrebările răspundeam cu grohăieli și învârtindu-mi ochii în cap.

În cele din urmă a terminat.

— Nu pleca! Hai să bem un pahar împreună!

A deschis un dulăpior, a scos o sticlă de scotch foarte bun și și-a tras un taburet lângă mine.

— *Acum povestește-mi totul despre tine.*

A trebuit să fac un preambul înainte să atac problema. Adică, să-i descriu situația noastră actuală, din punct de vedere financiar și din alte puncte de vedere. În cele din urmă, am spus-o – *tumoarea*. M-a informat pe dată că are un bun prieten, un chirurg, care ar putea s-o opereze pe o

nimica toată. Ceea ce m-a pus în încurcătură. N-am putut să-i răspund decât că aranjamentele fuseseră deja făcute și că dădusem un avans de o sută de dolari în contul operației.

— Păcat. S-a gândit o clipă, apoi m-a întrebat. Când trebuie să achiți restul?

— Poimâine.

— Uite ce-i, am să-ți dau un cec antedatat. Întâmplător, în momentul de față contul meu bancar e scăzut, foarte scăzut. De ce sumă ai nevoie?

I-am răspuns că de două sute cincizeci de dolari.

— Mai mare păcatul! Te puteam scuti de toate cheltuielile astea.

M-am simțit brusc invadat de remușcări.

— Ascultă-mă, i-am spus. Uită ce-am vorbit. Nu vreau să-ți iau ultimul bănuț.

Dar nici n-a vrut să audă. Pacienții întârziiau să-și plătească facturile, asta era problema, mi-a explicat. A scos un dosar mare și a început să-l răsfoiască.

— La sfârșitul lunii, ar trebui să-mi între trei mii de dolari. Vezi, a rânjit, nu sunt chiar sărac.

Cu cecul în buzunar, am mai zăbovit puțin, pentru salvarea aparențelor. Când m-a condus la lift și eram cu un picior în cabină, mi-a spus:

— Ai face bine să-mi dai un telefon înainte de-a te duce să încasezi cecul... doar ca să te asiguri că are acoperire. Da?

— Așa am să fac, i-am promis și i-am spus la revedere.

A rămas același tip cu inima largă, mi-am spus. În timp ce liftul cobora. Păcat că nu i-am cerut și niște bani gheață. O cafea și o plăcintă erau lucrurile de care aveam cea mai mare nevoie în clipa aceea. M-am scotocit prin buzunare. Îmi lipseau câteva *pence* ca să mi le pot cumpăra. Eterna poveste.

Când m-am apropiat de biblioteca de pe Fifth Avenue, colț cu 42nd Street, m-am pomenit cântărind argumentele pro și contra inițiativei de a mă face lustragiu de ghete. Mă întrebam de unde dracu' îmi venise asemenea idee. Mă apropiam de patruzeci de ani și mă gândeam să lustruiesc pantofii altora. Cum o mai ia razna mintea mea!

Ajuns pe esplanada străjuită de placizii lei de piatră, am simțit impulsul de a intra în bibliotecă. În sala de lectură e întotdeauna plăcut și tihnit. Și apoi, mă apucase brusc curiozitatea de a afla cum au scos-o la capăt alți oameni de litere la vârsta mea? (Mai exista și posibilitatea să nimeresc peste o cunoștință și, până la urmă, să-mi pot lua cafeaua și plăcinta la care visam.) Un lucru era sigur. Nu era nevoie să răscolesc viețile intime ale unor scriitori ca Gorki, Dostoievski, Andreev sau alții din speța lor. Și nici viața lui Dickens. *Jules Verne!* Țsta era un scriitor despre a cărui viață nu cunoșteam absolut nimic. S-ar putea să fie interesantă. Se pare că unii autori nu au avut niciodată o viață privată; au trăit totul în cărțile lor. Alții, însă, ca Strindberg, Nietzsche, Jack London... le cunoșteam biografiile cum mi-o cunoșteam pe a mea.

Ce speram eu, fără îndoială, era să dau peste una din viețile acelea care începe de nicăieri, ne poartă prin mlaștini și mocirle, scurgându-se la întâmplare, fără nici un plan, fără direcție sau țel, pentru ca, deodată, să erupă la suprafață, izbucnind ca un gheizer, neîncetând nici un moment să țâșnească, nici măcar după moarte. Aș fi vrut să sesizez – ca și cum ai putea materializa vreodată asemenea impalpabilități – acel punct crucial din evoluția unui geniu, în care din piatra seacă izvorăște brusc apa. Așa cum aburii cerului sunt colectați în vaste depozite de apă, și de acolo converțiți în fluvii și râuri, tot astfel simțeam că și în minte și suflet trebuie să existe un rezervor care așteaptă să fie prefăcut în cuvinte, fraze, cărți, să fie redizolvat în oceanul gândirii.

Se spune că ne deschidem orizontul numai prin încercări și suferințe. Oare asta e tot ce voi găsi? – nimic în plus – studiind paginile biografice? Oare creatorii sunt niște ființe chinuite care-și găsesc salvarea doar în lupta cu mijloacele artei? În lumea oamenilor, frumosul e legat de suferință, și suferința de mântuire? Nimic altceva nu se poate obține direct de la Natură?

M-am așezat în sala de lectură, cu un uriaș dicționar biografic în față. După ce am spicuit pe ici, pe colo, am căzut într-o reverie. Găseam mai incitant să-mi urmăresc propriile gânduri decât să iscodesc în viețile rataților de succes. Dacă

aș putea să descopăr propriile mele meandre, care șerpuiesc pe sub rădăcini, poate aș ajunge la curentul care m-ar împinge la suprafață. Mi-au venit în minte cuvintele Stasiei – nevoia de a întâlni un spirit înrudit, pentru a putea să crești și să rodești. A susține discuții (sau a corespunda) cu iubitori de literatură era o activitate sterilă. Am întâlnit numeroși oameni care puteau vorbi despre literatură mai strălucit decât orice scriitor. (Oameni care n-au scris un rând în viața lor.) Dar există oare cineva care să poată discuta, în cunoștință de cauză, despre procesele oculte ale creației?

Marea întrebare era mereu aceeași și, aparent, fără de răspuns: ce-aș putea eu să spun lumii, ceva care să fie de imperioasă importanță? Ce anume aș putea spune care să nu fi fost spus de mii de ori până acum, de către oameni infinit mai talentați? Să fi fost doar simplu egoism, nevoia aceasta stringentă de a te face auzit? În ce fel eram eu unic? Căci dacă nu ești unic, înseamnă doar să adaugi o cifră la o sumă astronomică, incalculabilă.

Trecând de la un gând la altul – un delicios *Traumerei*¹ – m-am pomenit meditănd la aspectul cel mai interesant al problemei scriitorului: începutul. Felul în care începe o carte – în acest început zace o lume întreagă. Cât de diferite, cât de unice sunt paginile de început ale marilor cărți! Unii autori par niște uriașe păsări de pradă; se rotesc deasupra creațiilor lor, aruncând peste cuvinte umbre imense, dințate. Alții, asemenea pictorilor, încep cu tușe delicate, întâmplătoare, ghidați de un instinct sigur al cărui țel devine vizibil abia mai târziu, când se aplică masiv culoarea. Și alții te iau de mână, ca niște visători, mulțumiți să zăbovească pe muchea reveriei, și numai încetul cu încetul, amăgitor, își îngăduie să reveleze ceea ce e evident inexprimabil. Și mai sunt unii care, cocoțați parcă în turnuri de semnalizare, se amuză din plin să apese pe butoane și pe întrerupătoare, să emită lumini intermitente; la aceștia totul e conturat distinct și apăsător, de parcă gândurile lor ar fi tot atâtea vagoane trase la triaj. Și apoi mai sunt acei scriitori – demenți sau halucinați –

1. Visare (în germ. în orig.) (n.t.).

care își încep cărțile la întâmplare, cu strigăte răgușite, cu zeflemele sau înjurături, izbînd cu gândurile lor nu în podea, ci în pagină, ca niște mașinării care și-au pierdut mințile. Așa diverse cum se înfățișează, toate aceste metode de spargere a gheții sunt simptomatice pentru personalitatea scriitorului; nu sunt doar niște mostre de tehnică deliberată. Felul în care începe o carte este felul în care autorul merge și vorbește, felul în care privește viața, felul în care își face curaj sau își camuflează temerile. Unii încep avînd o perspectivă limpede pînă la sfârșit; alții încep orbește, fiecare rînd constituind o rugă mută ca să ducă la rîndul următor. Ce calvar, această lentă ridicare a vălului! Ce risc cutremurător, expunerea mumiei goale. Nici unul, nici chiar cel mai mare dintre ei, nu poate fi sigur de ceea ce i s-ar putea cere să prezinte ochiului profan! Odată angajat în scris, se poate întîmpla orice. Ca și cum, din momentul în care a luat condeiul în mână, ar fi fost invocați „arhonii“. Da, arhonii! Acele entități misterioase, acele enzime cosmice care operează în fiecare sămânță, care proiectează, din punct de vedere structural și estetic, procesul de creație a fiecărei flori, fiecărei plante, fiecărui copac, fiecărui univers. Forțele lăuntrice. Un ferment indestructibil din care-și trag seva legea și ordinea.

Și în timp ce aceste entități invizibile își înfăptuiesc misiunea lor, autorul – ce denumire greșită! – trăiește și respiră, își împlinește îndatoririle de gospodar, de prizonier, de vagabond, oricare i-ar fi rolul, și pe măsură ce se scurg zilele sau anii, și sulul se derulează, tragedia (a lui sau a personajelor) se articulează, umorile scriitorului oscilînd, ca și vremea, de la zi la zi, energia lui ba întețindu-se, ba pleoștindu-se, gândurile clocotindu-i ca un maelstrom, sfârșitul romanului apropiindu-se din ce în ce, un paradis pe care chiar dacă nu l-a dobîndit trebuie să-l forțeze, pentru că tot ce e început trebuie și terminat, consumat, fie și pe cruce.

La ce bun, deci, să citești paginile de biografie? La ce bun să studiezi viermii și furnicile? Gîndiți-vă, fie și o clipă, la victimele voluntare care au fost Blake, Böhme, Nietzsche, Hölderlin,